

URL: <https://web.archive.org/web/20041022111949/http://www.heritage.org/Research/Europe/bg1803.cfm>

1. Декларація НАТО – ЄС про європейську політику у сфері безпеки і оборони. URL: https://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_19544.htm
2. Петерберзькі завдання / Глосарій. *EUR-Lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/petersberg-tasks.html>
3. Бойові групи ЄС. *EEAS*. URL: https://www.eeas.europa.eu/node/33557_en
4. Рішення Ради (CFSP) 2021/509 від 22 березня 2021 року про створення Європейського фонду миру та скасування Рішення (CFSP) 2015/528. ST/5212/2021/INIT. *OJ L 102, 24.3.2021, pp. 14–62*.
5. Про участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки : Закон України від 23.03.1999 р. № 533-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 24. Ст. 199.
6. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. Із змінами.

Осадча Карина Олександрівна,
здобувач ступеня вищої освіти
магістра Інституту заочного та
дистанційного навчання
Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник:

Сьох Катерина Ярославівна,
завідувач кафедри конституційного
права Навчально-наукового інституту
права та психології Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент

ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТІВ ПІВНІЧНОАТЛАНТИЧНОГО АЛЬЯНСУ ЯК СКЛАДОВА ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ

Відстоювання геополітичних інтересів та зміцнення основ національної безпеки є пріоритетними напрямками зовнішньої політики сучасних держав світу. В контексті сьогодення ключовими інтересами України залишаються збереження територіальної цілісності країни, відстоювання культурно та ідеологічної незалежності, укріплення суверенітету та забезпечення економічного та соціально-політичного розвитку.

Дотримання обраного Україною політичного курсу неможливе без активної участі у процесах міжнародного цивілізаційного простору, адже

економічне, військове, соціальне, культурне співробітництво з іншими державами є ефективним інструментом просування її національних інтересів.

Питання євроатлантичної інтеграції постало особливо гостро для України на тлі розпочатої у 2014 році збройної агресії російської федерації. Північноатлантичний Альянс складає основу одного із найвпливовіших військово-політичних блоків та є потужною рушійною силою геополітичного впливу. Наближення оборонної та військової сфер України до стандартів Альянсу є головним кроком на шляху до членства та покращення боєздатності української армії.

Початком встановлення офіційних відносин з НАТО вважають 1992 рік, коли Україна здобувши незалежність виявила готовність до співпраці у сфері створення спільного безпекового простору. Узявши участь у договорі “Партнерство заради миру” у 1994 році [1] та підписавши “Хартію про особливе партнерство” на Мадридському саміті НАТО у 1997 році, Україна продемонструвала готовність зміцнювати співпрацю з Альянсом [2].

У 2010 році проросійський уряд посприяв призупиненню процесу євроатлантичної інтеграції України, однак співпраця продовжувалася в межах проведення спільних навчальних заходів. А вже у 2014 року із початком військової агресії росії Україна прийняла рішення вийти із позаблокового статусу та розпочала активний переговорний процес із Альянсом, внаслідок якого у 2015 році між Україною та НАТО було укладено договори про співпрацю в галузі оборони та безпеки [3].

У червні 2017 р. Верховною Радою України було ухвалено закон, яким визначено вступ країни до НАТО стратегічним зовнішньополітичним пріоритетом, а 7 лютого 2019 р. набуття членства в альянсі було закріплено в Конституції України, що стверджувало про стратегічну готовність України інтегруватися до євроатлантичного простору та сприяти підтримці безпеки у ньому. У червні 2020 року Північноатлантична рада визнала Україну партнером з розширеними можливостями, а вже у вересні 2022 року, після початку повномасштабного вторгнення росії, Україна подала заявку на вступ до НАТО у пришвидшеному порядку. [4, с. 139]

Одним із ключових аспектів побудови співпраці в межах Альянсу є дотримання політики стандартизації, спрямованої на забезпечення спільного розроблення та впровадження підходів, принципів, концепцій, розвитку національних збройних сил, процедур оборонного планування, проведення операцій, обміну інформацією для досягнення і підтримки необхідних рівнів взаємосумісності між союзниками.

Стандартами НАТО виступає низка нормативних документів зі стандартизації та внутрішніх документів Альянсу, які встановлюють умови, призначені для безпосереднього дотримання органами військового управління країн-учасниць. До таких документів висуваються певні вимоги, зокрема вони мають бути самостійними та функціональними, не містити даних із посиланням на можливості національних збройних сил, а також публікуватися англійською або французькою мовами тощо [5, с. 75].

На національному рівні поняття стандарту НАТО окреслене Законом України “Про оборону України”, у статті першій якого міститься визначення стандарту НАТО як стандарту, розробленого, прийнятого та опублікованого Організацією Північноатлантичного договору. Стандарти Альянсу відносять безпосередньо до однієї із складових процесу військової стандартизації, що цим самим Законом визначається як діяльність, що полягає в установленні положень для загального та неодноразового використання щодо наявних чи потенційних завдань і спрямована на досягнення оптимального ступеня упорядкування у сфері оборони [6].

Документи з питань стандартизації мають внутрішню ієрархічну класифікацію. До них можна віднести безпосередньо стандарти (NATO STDs), угоди із стандартизації (STANAGs) та рекомендації із стандартизації (STANRECs), інші міжнародні стандарти, прийняті до використання (non-NATO STDs), а також доктрини, директиви, результати вивчення бойового досвіду тощо [5, с. 75].

Стандарти Альянсу класифікуються за трьома основними галузями: оперативні, адміністративні та матеріальні. Оперативні стандарти охоплюють тактичні концепції, методи навчання особового складу, питання військової практики та організації військових процедур тощо. Адміністративні стандарти мають на меті уніфікацію термінологічної бази, системи документування та обліку статистичних даних, а матеріальні охоплюють безпосередньо сферу матеріального забезпечення. [7, с. 4] На практиці адміністративну та оперативну стандартизацію об’єднують у поняття «військової стандартизації», а матеріальну характеризують як стандартизацію військової техніки.

Стандартизація базується на конкретних принципах, що відображають сутність цього процесу та забезпечують спільність дій його учасників. Серед них зокрема принцип узгодженості та координації діяльності, що передбачає здійснення тісної комунікації між союзниками, обмін оперативною інформацією тощо, принцип відкритості, принцип єдності термінології, принцип системності.

Принцип ієрархічності включає три базові рівні системи стандартизації, чим окреслює її фундаментальну сутність: забезпечення функціональної сумісності, оперативної взаємозамінності та уніфікації. Обсяг співпраці між країнами-союзниками корелюється із рівнями стандартизації: співробітництво без взаємних зобов’язань вимагає досягнення рівня функціональної сумісності, партнерство із зобов’язання взаємодопомоги – рівня оперативної взаємозамінності, в свою чергу повна інтеграція відповідає рівню уніфікації [5, с. 75].

Варто зауважити, що провадження стандартизації не гарантує повноцінну інтеграцію до Альянсу, хоча безперечно є важливою складовою цього процесу. Україна здійснює її в межах ініціативи “Партнерство заради миру”, що необхідно, перш за все, для підвищення боєздатності армії в умовах збройної агресії і в перспективі сприятиме повноцінній євроатлантичній інтеграції. Підтримка стандартизації здійснюється через Трастовий фонд НАТО та Річні національні програми під керівництвом Комісії Україна – НАТО.

У 2020 році в Україні розпочався процес створення законодавчої бази для провадження стандартизації НАТО. Зокрема було розроблено «Положення про військову стандартизацію» та «Порядок розроблення, прийняття, внесення змін, скасування, відновлення дії, оприлюднення, впровадження та застосування військових стандартів», що безперечно було позитивним кроком на шляху до систематизації заходів військової стандартизації та розподілу їх серед відповідальних суб'єктів.

За останніми офіційними даними, станом на липень 2025 року в Україні було впроваджено 410 стандартів Альянсу з 1157 діючих, що складає значну кількість для держави, що не є членом НАТО. [8] Однак процес досягнення взаємосумісності військової сфери України з НАТО супроводжується деякими труднощами. Серед них ключовим фактором є ведення активних бойових дій, що значно ускладнює реформування військової сфери з одного боку, але стимулює впровадження і апробацію нового досвіду з іншого.

Окрім того, важливою складовою є наявність достатньої кількості фахівців із належним рівнем знання іноземних мов, що є необхідним для ефективного обміну досвідом із міжнародними партнерами, а нестача людських ресурсів у період воєнного стану відчувається особливо гостро. Потреба у значному фінансуванні впроваджуваних змін та переоснащенні вітчизняних виробництв також є викликом у процесі реформування військової сфери.

Отже, процес військової стандартизації в Україні є важливим кроком у наближенні держави до повноцінної євроатлантичної інтеграції та зміцнення її обороноздатності в умовах збройної агресії. Впровадження визнаних міжнародною спільнотою стандартів сприяє досягненню взаємосумісності зі збройними силами країн-учасниць Альянсу, підвищенню ефективності військового управління, удосконаленню підготовки військових кадрів і розширенню матеріально-технічної бази.

Незважаючи на труднощі, пов'язані з воєнним станом, кадровими й фінансовими обмеженнями, Україна демонструє послідовність і рішучість у реалізації курсу на інтеграцію до Північноатлантичного Альянсу, що знаходить своє відображення у розробленні відповідної нормативно-правової бази та активній співпраці з НАТО на партнерських засадах в межах спільних програм. У перспективі подальша стандартизація національної системи оборони не лише сприятиме зміцненню національної безпеки України, а й стане важливим кроком на шляху до повноправного членства в Альянсі.

Список використаних джерел:

1. Декларація про доповнення Хартії про особливе партнерство між Організацією Північно-Атлантичного договору та Україною від 21 серпня 2009 р. Документ 950_021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_021#Text.
2. Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північноатлантичного договору. 9 липня 1997. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_002#Text.
3. Угода між Кабінетом Міністрів України та Організацією НАТО з підтримки та постачання «Про реалізацію співпраці у сфері медичної

реабілітації». 17-21 вересня 2015 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_034#Text.

4. Алексієвець Л., Алексієвець М. Трансформація відносин України та НАТО в 1991-2019 рр.: історичний аспект. Український історичний журнал. 2020. № 1. С. 126–142.

5. Возняк С. М., Іващенко А. М., Пеньковський В. І. Політика стандартизації Північноатлантичного Альянсу. Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняховського. 2016. № 2. С. 74–79.

6. “Про оборону України”: Закон України від 06.12.1991 № 1932-ХІІ: станом на 9 лип. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text>.

7. Хижняк В. В. Проблеми впровадження в Україні військової системи стандартизації НАТО. *Системи озброєння і військова техніка*. 2005. С. 3–6.

8. Перелік стандартів НАТО та стандартів у сфері оборони держав-членів НАТО, прийнятих у складових сектору безпеки і оборони. <https://mod.gov.ua/>. URL: <https://mod.gov.ua/diyalnist/normativno-pravova-baza/perelik-standartiv-nato-ta-standartiv-u-sferi-oboroni-derzhav-chleniv-nato-prijnyatih-u-skladovih-sektoru-bezpeki-i-oboroni>.

Пилипенко Анастасія,

здобувачка вищої освіти бакалавра Інституту заочного та дистанційного навчання Національна академія внутрішніх справ

Науковий керівник:

Сьох Катерина Ярославівна, завідувач кафедри конституційного права Навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ АВТОНОМНОЇ ЗБРОЇ У ВІЙНАХ

Автономізація зброї стала однією з найбільш помітних тенденцій сучасних конфліктів. Це створює нові виклики для міжнародного гуманітарного права (далі – МГП), адже рішення про застосування сили може частково переходити від людини до технічної системи. У зв’язку з цим виникає питання, як застосовувати чинні норми МГП до автономної зброї та уникнути ситуацій, коли відповідальність за порушення стає «розмитою».

В першу чергу варто зазначити, що в міжнародному праві поки що немає загально визнаної дефініції автономних систем озброєння [1, с. 104]. Водночас у